

ВІДГУК

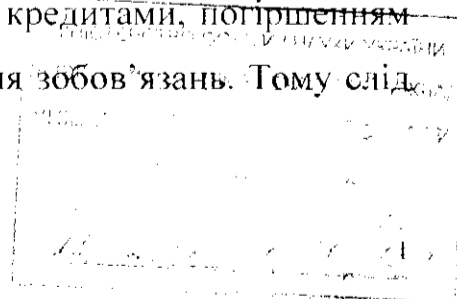
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Кузнецової Людмили Вікторівни на дисертаційну роботу
Поляк Наталії Петрівни на тему «**Кредитні інструменти
розвитку реальної економіки в Україні**», яку подано до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю **08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

Банківській системі в сучасних економічних умовах належить провідна роль у забезпеченні економічного розвитку країни. Існує досить щільний кореляційний зв'язок між рівнем розвитку фінансового, у тому числі й банківського, сектора й темпами зростання економіки, що зумовлено низкою причин: поглибленням глобалізації у фінансовій сфері, процесами об'єднання й взаємопроникнення банківських, промислових і торговельних капіталів, значною потребою реальної економіки у фінансово-кредитних та інвестиційних ресурсах.

Економічна ситуація, що склалася із кредитним забезпеченням розвитку реального сектора економіки України, сьогодні не відповідає потребам активізації підприємницької діяльності і стимулювання соціально-економічного зростання. Для виходу вітчизняної економіки з кризи кредитні відносини, основною формою реалізації яких виступають кредитні інструменти, мають бути підпорядковані завданням поживлення інвестиційної та інноваційної діяльності, фінансовому забезпеченню структурних перетворень та економічного зростання.

У сучасних умовах важливим напрямом досліджень є визначення основних джерел фінансування та підвищення ефективності функціонування суб'єктів реального сектору економіки країни, які зіткнулися з проблемою доступності банківських кредитів та зниженням рентабельності власного капіталу внаслідок невідповідності ставок відсотка за кредитами, погіршенням фінансових можливостей підприємств щодо погашення зобов'язань. Тому слід

визнати, що обрана тема дисертаційної роботи Поляк Н.П. є актуальною та своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами

Дисертаційна робота виконувалася в межах науково-дослідних робіт ДВНЗ «Університет банківської справи» в рамках тем: «Підвищення ефективності взаємодії банківського та реального секторів економіки в умовах євроінтеграції та глобалізації» (номер державної реєстрації 0105U008982), де автором удосконалено класифікацію банківських кредитних інструментів та розроблено пропозиції щодо їх використання в умовах євроінтеграції та глобалізації; «Реструктуризація та реорганізація банківської системи в Україні» (номер державної реєстрації 0110U000031), внесок автора полягає в розробці шляхів мінімізації рівня проблемної заборгованості за кредитними інструментами.

Ступінь ґрунтовності наукових положень, висновків та рекомендацій

Робота відзначається досить чіткою послідовністю постановки завдань і викладених положень, має достатню статистичну базу, яка аргументовано підтверджує значимість отриманих результатів. Практично всі теоретичні положення базуються на узагальненні значної кількості літературних джерел, у яких висвітлено думки інших науковців. Автор застосовує комплексний підхід до вирішення сформульованої мети дослідження, що забезпечується багатостороннім аналізом з урахуванням взаємозв'язку застосування методів для вирішення таких завдань:

- уточнення сутності кредиту, кредитних відносин та наукових засад формування кредитного ринку в ринковій економіці;
- з'ясування теоретичних засад кредитних інструментів та їх класифікації;
- виявлення особливостей кредитних інструментів інвестування реальної економіки та інституціонального середовища їх розвитку в Україні;

- здійснення аналізу стану та особливостей банківського кредитування національної економіки та ролі кредитних інструментів небанківських фінансово-кредитних установ;

- здійснення аналізу розвитку комерційного кредитування реальної економіки та його ефективності в Україні;

- визначення рівня ефективності застосування кредитних інструментів банківськими установами та іншими спеціалізованими фінансово-кредитними інститутами в Україні;

- обґрунтування підходу до формування банками кредитних стратегій фінансування реальної економіки;

- розробка оптимальної моделі кредитування розвитку реальної економіки з використанням кредитних інструментів;

- висвітлення зарубіжного досвіду використання кредитних інструментів в розвитку реальної економіки і можливості його застосування в Україні.

Отже, саме послідовність визначення завдань дослідження закладають подальшу основу логічної ґрунтовності одержаних наукових результатів. До того ж, і структура дисертації розкриває головні ідеї змісту сформульованої головної мети дослідження – розвитку теоретичних засад та розробки методичних підходів і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання кредитних інструментів для розвитку реальної економіки.

Зміст та завершеність дослідження

Дисертація містить вступ, три розділи, висновки, додатки та список використаних джерел.

У першому розділі роботи дисертантом розглянуто наступні теоретичні питання дослідження: визначено сутність поняття “кредит” та виділено ознаки, характерні кредитним відносинам, узагальнено передумови та причини виникнення кредиту; з’ясовано призначення кредитного ринку як елемента фінансового ринку. На основі систематизації описаних у науковій економічній літературі підходів до визначення інструментів фінансування запропоновано

власне визначення поняття «кредитні інструменти» та за результатами аналізу сучасних наукових підходів до існуючих класифікацій кредитних інструментів визначено ознаки та узагальнено їх класифікацію з виокремленням трьох груп кредитних інструментів, за допомогою яких може здійснюватися фінансування розвитку реальної економіки.

У другому розділі автором систематизовано етапи розвитку вітчизняної системи кредитування реального сектору економіки від початку становлення банківської системи України у 1991 році і дотепер. На основі низки статистичного матеріалу здійснено аналіз сучасного стану розвитку вітчизняної системи фінансування реального сектору економіки з використанням кредитних інструментів, враховуючи етапи економічного розвитку України та фінансового сектору; досліджено особливості використання кредитних інструментів банків і небанківських фінансово-кредитних установ; розглянуто види та напрями розвитку комерційного кредитування економіки; визначено основні причини недостатньої ролі кредитних інструментів, як важливих чинників економічного зростання, у розвитку реального сектору України.

У третьому розділі дисертантом запропонована узагальнена схема стратегії поведінки банку у сфері кредитування розвитку реального сектору економіки; на основі статистичних даних побудовано економіко-математичну модель взаємозв'язку мультиплікативного ефекту впливу банківського кредитування на розвиток національної економіки. У роботі з'ясовано особливості застосування кредитних інструментів для фінансування розвитку реального сектору економіки у країнах з розвиненою ринковою економікою та запропоновано можливості його використання в Україні.

Повнота викладу основних результатів дисертації

Результати дисертаційної роботи Поляк Наталії Петрівни відображено в 17 наукових працях, у тому числі 8 робіт опубліковано в наукових журналах і збірниках наукових праць, що визнані фаховими з економіки, з них 2 статті – у фахових виданнях, що внесені до наукометричних баз, 9 публікацій у збірниках

наукових праць і матеріалах науково-практичних конференцій. Усі публікації відповідають вимогам МОН України до праць такого рівня. У роботах, опублікованих у співавторстві, здобувачем визначено результати власного дослідження.

Достовірність одержаних результатів

Достовірність та ґрунтовність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі, підтверджується широкою інформаційною базою дослідження законодавчих і нормативно-правових документів, офіційних статистичних матеріалів Національного банку України, Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Достовірність роботи також підтверджується низкою наукових методів, застосованих для досягнення одержаних результатів. Основні положення, висновки та рекомендації роботи достатньою мірою апробовані на десяти науково-практичних конференціях.

Основні наукові результати досліджень і новизна дисертації

Проведене дослідження включає як теоретичні, так і практичні аспекти та містить обґрунтування поставленої мети відповідно до визначених завдань. При цьому відповідно до загального подання змісту дисертації автор на підставі розгляду теоретичних положень і формування відповідних пунктів наукової новизни розкриває можливості використання кредитних інструментів банків і небанківських фінансово-кредитних установ для фінансового стимулювання розвитку реального сектору національної економіки, що загалом дозволило одержати наступні наукові результати:

- визначити сутність поняття «кредитні інструменти», яке зводиться до визначення їх як форми забезпечення суб'єктів господарювання запозиченими кредитними ресурсами для фінансування реальної економіки, що реалізуються

через механізм кредитного ринку у вигляді фінансових документів (специфічних активів);

- обґрунтувати теоретичні підходи до формування структури кредитного ринку в ринковій економіці, які ґрунтуються на виокремленні банківських та небанківських кредитних інструментів, пропозицію яких забезпечують фінансово-кредитні інститути та інфраструктурні учасники кредитного ринку, а ефективність взаємодії всіх учасників кредитного ринку досягається шляхом розробки стратегій використання кредитних інструментів для фінансування розвитку реальної економіки;

- удосконалити підходи до класифікації кредитних інструментів, в основі якої лежить їх поділ залежно від характеру спрямованості діяльності кредитних інститутів на такі групи: банківські кредити, кредити небанківських фінансово-кредитних установ, боргові цінні папери; похідні кредитні інструменти, в межах яких виділяються конкретні їх види;

- запропонувати методичні підходи до періодизації розвитку системи кредитування реального сектору економіки, з виокремленням шести періодів, кожен з яких охоплює розвиток кредитних інструментів банків і небанківських фінансово-кредитних установ у взаємозв'язку та взаємозалежності від етапів розвитку національної економіки:-

- розкрити методичні підходи до формування обґрунтованої конкурентоспроможної кредитної стратегії банку, які ґрунтуються на семи організаційних етапах, поступова реалізація яких забезпечує ефективне стратегічне управління банком задля фінансування реального сектору економіки за допомогою кредитних інструментів;

- розвинути методичний підхід до розробки логічної схеми стратегії поведінки банківських та небанківських фінансово-кредитних установ у сфері фінансування реальної економіки з виділенням моделей участі банківських та небанківських фінансово-кредитних установ у забезпеченні економічного зростання.

- обґрунтувати науково-методичні підходи до визначення рівня впливу банківських кредитних інструментів на реальний сектор економіки, а також взаємозв'язку основних внутрішніх складових діяльності банківського сектору (зокрема, залучення та розміщення ресурсів), що дало можливість виявити значний мультиплікативний вплив банківського кредитування на процеси розвитку реальної економіки.

Практичне значення одержаних результатів

Значимість отриманих результатів дослідження підтверджується їх практичною спрямованістю з погляду діяльності окремих суб'єктів господарювання. Зокрема, низку розробок доведено до рівня практичних рекомендацій, які знайшли практичне застосування в роботі окремих установ, що підтверджується відповідними актами та довідками. Отримані результати дослідження та методичні рекомендації знайшли своє втілення в діяльності ЗРУ ПАТ «Михайлівський» (довідка від 17.02.2015 р.); в діяльності Тернопільської обласної громадської організації «Бізнес область» (довідка №45-329 від 15.12.2014р.), в діяльності філії АТ «Укресімбанку» у м. Львові (довідка №210-206 від 15.08.2015); окремі теоретичні положення та методичні розробки використані в навчальному процесі Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи (довідка №009-08/2487 від 18.06.2015 року).

Оформлення роботи та відповідність автореферату змісту дисертації

Дисертація оформлена комп'ютерним набором українською мовою. Мова, якою написано дисертацію та автореферат, зрозуміла, наукова, стиль викладення матеріалу ясний та послідовний. Загалом оформлення дисертації та автореферату відповідає встановленим вимогам. Розкриттю змісту та сутності дисертації сприяє достатня кількість таблиць та рисунків.

Автореферат цілком відповідає змісту дисертації та в стислій формі містить усі основні результати дослідження. Автореферат за структурою, змістом і оформленням цілком відповідає вимогам МОН України.

Рекомендації до використання результатів дисертації

Результати дисертації у вигляді теоретичних положень можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів для підготовки фахівців у галузі фінансів, кредитування і кредитного менеджменту; при розробці методичних рекомендацій з формування кредитних послуг та кредитних інструментів.

Практичні розробки у вигляді запропонованих методичних підходів і рекомендацій можливо впровадити у практику діяльності банківських та небанківських фінансово-кредитних установ.

Висновки про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертаційна робота Поляк Наталії Петрівни є завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено важливі науково-практичні завдання, що спрямовані на вдосконалення теоретичних засад та обґрунтування методичних підходів і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання кредитних інструментів для розвитку реальної економіки. За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, які повністю відображають зміст дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та недоліки дисертації

Відзначаючи актуальність обраної здобувачем теми, наукову новизну результатів дисертаційного дослідження, їх достовірність та повноту викладу в опублікованих працях, необхідно вказати і на наявність в роботі Поляк Н.П. дискусійних положень та певних недоліків.

Відзначаючи достатній рівень розробок із організації кредитних відносин фінансових посередників з підприємствами реального сектору, необхідно зробити деякі зауваження.

До дискусійних положень необхідно віднести:

1. Дискусійного обговорення потребує пропозиція автора визначати кредитні деривативи кредитними інструментами. Як відомо, перш за все деривативи являються інструментами захисту від ризиків, вони сприяють виникненню фінансового акселератора, інерційності та асиметрії інформації на кредитному ринку, тому запропонована дисертантом ознака класифікації потребує обґрунтування (рис.1.2. с.50; с.61).

2. Дискусійним є визначення дисертантом франчайзінга кредитним інструментом, ця пропозиція, на наш погляд, теж потребує більш глибокого обґрунтування (с.56).

До недоліків дисертаційної роботи слід віднести:

1. На нашу думку, з теоретичних позицій дещо спрощено охарактеризована сутність поняття «кредитні інструменти», зі змісту дисертації не зрозуміло чим відрізняється поняття «види кредитів» від поняття «кредитні інструменти», тому у тексті більше уваги приділено аналізу кредитної діяльності взагалі, а не проблемам використання окремих кредитних інструментів (с. 51–53).

2. Дещо узагальнено проаналізовані етапи розвитку кредитних інструментів вітчизняних банків: визначені автором особливості етапів у недостатній мірі характеризують послідовність виникнення цих інструментів та їх вплив на розвиток реального сектору економіки; крім того, не виокремлено першу кризу вітчизняної банківської системи (кінець 1993-1994рр.), причиною якої була відсутність необхідного контролю та методів регулювання процесів використання кредитних інструментів (с.66 –72).

3. У дисертації недостатньо приділено уваги сучасним проблемам використання українськими банками кредитних продуктів: впливу фінансової глобалізації та інформаційних технологій, оцінки кредитних ризиків, у тому числі – системного, впливу циклічності розвитку економіки на активність кредитної діяльності банків при реалізації завдань фінансування розвитку реального сектору. Аналіз впливу зазначених чинників сприяв би більш

аргументованому визначенню ролі банківських кредитних продуктів у фінансуванні розвитку кредитування підприємств вітчизняної економіки (с.40 – 44).

4. У роботі недостатньо охарактеризовані окремі кредитні інструменти, наприклад, оведрафт, вексель, карткові та синдикувані кредити (с. 51–64).

5. У третьому розділі автор пропонує методичку побудови кредитної стратегії, але, на наш погляд необхідно було б її більш конкретизувати, з урахуванням предмета дослідження, наприклад, стратегією впровадження інноваційного кредитного продукту (с. 133 – 148).

6. Існують зауваження до окремих пунктів новизни: запропоноване поняття «кредитні інструменти», на наш погляд, недостатньо характеризує їх специфіку; ствердження автора, що запропоноване поняття «кредитна стратегія фінансування реального сектору економіки», дозволяє банківській установі конкурувати на ринку кредитних інструментів з метою забезпечення збалансованості показників ризикованості, прибутковості та ліквідності потребує більш глибокого обґрунтування (с.6-7).

Згадані зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки роботи, яка написана на достатньому науковому рівні і не впливають на основні висновки та рекомендації.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Поляк Наталії Петрівни на тему «Кредитні інструменти розвитку реальної економіки в Україні» є завершеним науковим дослідженням, у якому одержані нові теоретичні та прикладні результати для вирішення науково-практичних питань щодо подальшого теоретичного узагальнення економічної сутності поняття “кредитні інструменти” та обґрунтування використання їх, як одних із найважливіших чинників економічного зростання, з метою розвитку реальної економіки, що, в свою чергу, сприятиме більш повному задоволенню потреб суб’єктів економічної діяльності у додаткових фінансових ресурсах та активізації інституційного інвестування.

Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Результати дослідження апробовані на науково-практичних конференціях. Основні положення і результати дослідження відображені у наукових працях та повністю викладені в авторефераті.

Все це дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Кредитні інструменти розвитку реальної економіки в Україні» повністю відповідає чинним вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 656 від 19.08.2015 р., а її автор – Поляк Н.П. – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи
Одеського національного
економічного університету

 Л.В. Кузнцова

